

RE-FORMATIO

S

MEDDELELSER
OM KIRKELIG
FORNYELSE

I E

I E

DECEMBER

1966

9. ÅRGANG

VÅGN OP, GUDS STAD, JERUSALEM

AF PASTOR E. B. ANDERSEN, Tiset.

"VÅG DERFOR, THI I VED IKKE, HVAD DAG JERES HERRE
KOMMER"

(LUK. EV., KAP. 21, V. 25-36)

Vi mennesker går normalt mest op i det, der sker i øjeblikket. Vore tanker kredser hovedsagelig om dagen med dens arbejde og problemer, og kun undtagelsesvis går vore tanker længere ud i fremtiden. Et gammelt ord siger da også ligefrem: "Hvad du evner, kast af i de nærmeste krav!", og det er - ret forstået - et udmærket leveråd, helt i overensstemmelse med Bibelen. Gud vil nemlig ikke, at vi skal sidde passivt hen med hænderne i skødet, nej vi er sat her på denne jord for at gøre vort arbejde og tjene vor næste og så iøvrigt gennem denne ganske almindelige dagligdags jordiske tilværelse forberede os til det evige liv. I vort Ny Testamente kan vi da også læse, hvordan apostelen Paulus engang tog nogle kristne i Thessalonika i skole, som lod sig bringe fra besindelse, som om Herrens da var lige for hånden. Ud fra en overspændt og sværmerisk forventning om, at Jesu genkomst var umiddelbart forestående, var disse kristne holdt op med at arbejde, men apostelen Paulus talte dem til rette og indskærpede dem, at den der ikke vil arbejde, heller ikke skal have føden.

Men når dette er sagt og har fået sin understregning, må det imidlertid heller ikke glemmes, at Jesus også klart og tydeligt har lært, at der er en anden verden, en evig og åndelig

verden, og at han selv vil komme synligt igen for at oprette sit rige i magt og herlighed. Samtidig med at en kristen bør være denne jord tro, er han altså billedligt talt at ligne ved et menneske, der venter på en, der skal komme, og derfor i spændt forventning går ud af sit hus og spejder ud i det fjerne, idet han skyggen lægger hånden over øjnene. Han føler sig helt på linie med den munk, der over ildstedet i sit kloster skrev: Prudens respicit finem, d.v.s. den vise ser hen til afslutningen. Døden og Kristi genkomst (de to ting hører sammen) er vor sande fødselsdag, begyndelsen til det egentlige.

Og alligevel ved vi kun alt for godt, at der er så meget, der her på jorden optager vore tanker og vore sind på en sådan måde, at denne hellige fremtidsforventning helt kan fortone sig og blive uvirkelig for os. Det nye Testaments budskab om de sidste ting, eskatologien, som man kalder det med et græsk ord, kan så let blive til noget, vi i og for sig nok tror på, men som ikke desto mindre kommer os lige så lidt ved som vor viden om, at der i U.S.A. er en præsident, der hedder Lyndon Johnson.

Men mange må dog desværre også være temmelig uvidende om disse ting, siden Jehovas Vidner og andre sværmeriske sekter har kunnet vinde så stor

udbredelse herhjemme. Og vi vil derfor 1) prøve at gøre os klart, hvordan fremtidshåbet bliver levende for os og dermed får en naturlig plads i vort trosliv. Og 2) se at få rede på, hvilke tegn der ifølge vort Ny Testamente skal gå forud for Jesu genkomst.

Hvad det første punkt angår: hvordan fremtidshåbet bliver levende for os, er der en særdeles nyttig anskuelelsesundervisning at hente i den ubehagelige kendsgerning, at vi engang selv skal dø. For det vil jo rent praktisk sige, at min egen lille verden med alt det, jeg har holdt af, og som har givet mig trykthed, en skønne dag bliver væltet overende. Når jeg skal dø, må jeg give slip på mit hjem og mine kære, mit gode helbred og alle de jordiske ting, der mere eller mindre har fyldt min tilværelse. Da vil jeg være ribbet for alt og tomhændet blive stillet for Guds domstol.

Det var netop også sådanne tanker, de første kristne gjorde sig om dommedag. For dem lå dommedag ikke ud i en fjern fremtid; den var tværtimod umiddelbart forestående. Derfor var det heller ikke i første række andre menneskers verden, der skulle forgå, nej det var dem selv, der skulle miste alt, hvad der jordisk set havde givet deres liv en mening: ægtefælle, børn, forældre, ejendom og hjem. Det er da næppe heller tilfældigt, at der i Jesu forkyndelse om de sidste ting er en nøje sammenhæng mellem Jerusalems tilintetgørelse og verdens undergang. For de mennesker, som Jesus holdt sin dommedagstale til, indtraf den store verdenskatastrofe jo netop med ødelæggelsen af den hellige stad; da gik deres verden under.

Derfor er det også ganske fejlagtigt at mene som Albert Schweizer og tilhængerne af den såkaldte nyprotestantisme eller kulturprotestantisme, at Jesus skulle have taget fejl, når han f.eks. siger: "Denne slægt skal ikke forgå, før det er sket altsam-

men". Helt bortset fra at evangelisterne vel nok blandede Jesu profeti om Jerusalems ødelæggelse noget sammen med hans forudsigelse af verdens undergang, oplevede Jesu samtid jo deres verdens sammenbrud ved den hellige stads tilintetgørelse, og det samme gør vi, når vi skal dø. For døden er ikke blot Guds sønderknusende dom over mig og alt mit; den er tillige et særdeles alvorligt forvarsel om den fremtidige dommedag ved tidernes ende, når Kristus kommer igen. Iøvrigt må det heller ikke glemmes, at Jesus - ligesom profeterne - så fremtiden i det, man har kaldt et forkortet profetisk perspektiv, d.v.s., at tidsmæssigt fjerne begivenheder for den profetiske skuen står som nærtforestående.

Men hvorom alt er: Har man allerede her skælvet for døden, fordi man her ser Guds dom over sig selv og alt sit eget, da vil forudsigelsen om den endelige dom ikke blive noget problem. Guds dom fratager mig nemlig ved min død alt, hvad jeg ellers plejer at hævde mig selv ved og bliver mig dermed en kraftig påmindelse om den eskatologiske eller fremtidige dom ved Jesu genkomst.

Hvad det andet hovedpunkt angår: at vi må se at få rede på, hvilke tegn der ifølge Bibelen skal gå forud for Jesu andet komme, er det først og fremmest vigtigt at gøre sig klart, at man ikke som visse sværmeriske sekter kan benytte Bibelen som en slags køreplan til en nøjagtig bestemmelse af årstal og dato for disse begivenheders indtræffen.

Det er således ubibelsk, når f.eks. Jehovas Vidner ud fra helt vilkårlige sammenstillinger og beregninger af vilkårligt valgte tal i Bibelen lærer, at Kristus kom usynligt igen i 1874, og at han tiltrådte sit herredømme og oprettede tusindårsriget i året 1914. Der står nemlig intet i Bibelen om, at Kristi genkomst skal være usynlig,

tværtimod understreger Jesus selv tydeligt, at hans genkomst skal være synlig, og at alle der lever til den tid skal se ham på en sådan måde, at der ingen mulighed bliver for at tage fejl: "Og da skal Menneskesønnen tegn vise sig på himmelen; og da skal alle folkestammer på jorden jamre sig, og de skal se Menneskesønnen komme på himmelens skyer med kraft og megen herlighed" (Mt. 24,30).

Vi kommer nu engang ikke uden om, at Bibelen har en menneskelig side. Den er jo skrevet af mennesker, og disse mennesker var naturligvis afhængige af datidens videnskab og dens resultater. Derfor er Bibelen heller ikke nogen lærebog i historie, geografi og astronomi, ja overhovedet ikke i nogen jordisk videnskab. Bibelen har nemlig kun ét anliggende, men her kommer dens guddommelige og ufejlbarlige side til gengæld også klart til udtryk: den hellige skrift vil fortælle os, hvordan vi opnår fællesskab med Gud her og hisset, og som et led i denne frelseskundskab meddeler den os visse tegn, der skal være gået i opfyldelse inden Kristi genkomst. I evangeliet til 2. søndag i advent fortæller Jesus således en lignelse om figentræet, idet han siger: "Se på figentræet og alle de andre træer: så snart I ser, at de springer ud, skønner I af jer selv, at nu er sommeren nær. Således kan I også skønne, når ser dette ske, at Guds rige er nær". Lad os derfor se på nogle af de vigtigste tegn, der kan komme på tale i denne sammenhæng.

Jesus siger selv i begyndelsen af søndagens evangelium, at der skal ske tegn i sol og måne og stjerner, og på jorden skal folkene ængstes i rådvildhed over havets og brændingens brusen. Og i Mat.-evang. siger han i en lignende tale: "I skal komme til at høre krigslarm og krigsrygter. Se til, at I ikke lader jer skræmme, thi det må komme således. Dog dette er endnu ik-

ke enden. Thi folk skal rejse sig mod folk og rige mod rige, og der skal være hungersnød og jordskælv både her og der. Men alt dette er kun begyndelsen på veeerne".

Et af de tegn, der skal gå forud for Jesu genkomst, er altså, at der skal ske vældige samfunds- og naturkatastrofer. Men da sådanne praktisk talt har fundet sted på ethvert tidspunkt af historien i løbet af de sidste 2000 år, omend ikke med lige stor grusomhed, kan vi ikke komme længere end til at sige, at vi vel omtrent står på det punkt i udviklingen, der svarer til Jesu ord: "Når I hører om krige og oprør, da forskrækkes ikke, thi dette må ske først, men enden er ikke straks". M.a.o. dette århundrede med dets to verdenskrige kan nok få os til at ane, at vi er inde i den sidste fase af verdensudviklingen, men om denne varer årtier, århundreder eller årtusinder, kan endnu ikke siges med bestemthed. Et er dog givet: vor tids opfindelse af de såkaldte kernevåben: atombomber, brintbomber, og hvad den slags djævelskab ellers hedder, har i høj grad bibragt mennesker en forståelse af, at en verdensbrand i og for sig kan opstå nårsomhelst og udrydde alt liv.

Vor Bibel omtaler imidlertid også andre tegn, som skal gå forud for Kristi komme. Den fortæller således, at der skal komme falske profeter og falske Krist'ere, og at der skal ske et stort frafald. Og når man læser herom, ja så kan man ikke frigøre sig fra den tanke, at de fleste af disse tegn tydeligt nok er over historiens horisont, selv om intet af tegnene endnu står helt oppe i Zenith.

To tegn fortjener dog en særlig omtale, fordi de efter mit skøn er ved at gå i opfyldelse. Det ene er verdens evangelisering og den tilnærmelse, der har fundet sted i dette århundrede mellem de enkelte kirkesamfund. Jesus siger nemlig i Mat.-evang. 24,

14: "Dette evangelium om riget skal prædikes over hele jorden til et vidnesbyrd for alle folkeslagene; og så skal enden komme" - og i uløselig forbindelse dermed hedder det i Johs. Åb. (19,7), at Lammets bryllupsdag er kommet, og hans brud (d.v.s. den levende del af menigheden) har gjort sig rede.

Udadtil skal evangeliet altså være prædiktet til et vidnesbyrd for alle folk, og indadtil skal i kirken brudesindet have sejret sådan, at alle kristne er præget af den Åndens enhed i fredens bånd, som vort Ny Testamente taler om gang på gang. Ingen, der kender blot en smule til moderne kirkehistorie, kan være blind for, at der her sker store ting. For selv om der endnu mangler adskilligt i, at evangeliet er forkyndt til et vidnesbyrd for alle folk, er der nået store resultater ved det såkaldte økumeniske arbejde, d.v.s. ved de fælleskirkelige møder, hvor repræsentanter fra de forskellige kirkesamfund kommer sammen for under arbejde og bøn at underbygge enheden ved en tankemæssig udredning af problemerne. Og selv de største kirker som den romersk-katolske kirke og den ortodokse kirke, der tidligere stod udenfor den moderne økumeniske bevægelse, har nu ændret indstilling. Ruslands ortodokse kirke blev således medlem af Kirkerenes Verdensråd i 1961, og den romersk-katolske kirke har efter 2. Vatikanerkoncil forandret mange af sine signaler - ligesom der i mange ellers overvejende protestantiske lande er vakt en større forståelse for kirkens katholicitet.

Det sidste tegn, som fortjener at nævnes, er: Israels samling til Palæstina og dets omvendelse til fædrenes Gud. Som bekendt blev Israel proklameret som selvstændig stat i 1948, et bevis for jøder og kristne på, at Gud ikke svigter, hvad han har lovet. Og selv om den sidste del af profetien eller tegnet endnu ikke er opfyldt,

er vi dog overbevist om, at hvad Gud har lovet, er han også mægtig til at gøre, og han vil gøre det. For Kristus har jo selv sagt, at han vil komme synligt igen, når alle disse ting er sket. Og til trods for alt det frygtelige og grufulde, som mange af disse tegn bebuder, er vi kristne dog alligevel mennesker, som har noget at glæde os til. Vi er jo "ventende" mennesker. Vi lever i håbet, men netop derfor skal vi tillige - som Frelseren indskærper os i søndagens evangelium - vogte os for, at vore hjerter ikke nogensinde sløves af svir og drukkenskab og timelige bekymringer, så den dag kommer pludselig over os, men våge og bede til enhver tid, så vi må blive i stand til at undfly alt dette, som skal ske, og til at bestå for Menneskesønnen.

Smilet

— Mor! Hvor gemmer de nu præsten til næste juleaften?

(Berlingske Tidende)

KOMMENTAR

KRISTENDOMSUNDERVISNINGEN AF PREBEN KUNST, ÅRHUS.

Den nye lov om kristendomsundervisningen på seminarierne blev som bekendt enstemmigt vedtaget i Folketinget. Kristendomsundskab blev herefter gjort obligatorisk med en afsluttende prøve, men kursus skal kun vare eet år.

Bølgerne har siden gået højt i vide kredse ude i landet, og meningerne om den nye ordnings fortræffelighed har været delte, men modviljen har tilsyneladende været stærkt stigende i den seneste tid. Man behøver kun at tænke på, at den socialdemokratiske formand for skolenævnene nær var kommet i mindretal på mødet i begyndelsen af november, og at professor Diderichsen har fortrudt, at han stemte for loven i Folketinget. Og hvis man erindrer svarene på Kristeligt Dagblads rundspørge til de politiske partier før folketingsvalget, vil man endog se, at hr. K. B. Andersen ikke var tilbøjelig til at tage loven op til revision. Det kunne se ud, som om Kirken - den omsiggribende sækularisering til trods - stadig har et kraftigt tag i folket. Og det kan i hvert tilfælde tyde på, at politikerne i høj grad føler sig nødsaget til at tage hensyn til kirkefolket - forud for et valg.

Det er naturligvis svært for en ikke-fagmand at udtale sig med vægt om det undervisningstekniske i den nye lov. Men man kan dog gøre sig sine forestillinger.

Der er for mig at se både pro et

contra. Det er godt, ja det eneste rigtige, at kristendomsundskab bliver obligatorisk. Forældrene skulle gerne kunne sende deres børn i skole uden frygt for, om nu hr. Hansen eller frk. Sørensen ved noget om grundlaget for hele vor civilisation. Det korte kursus derimod kan give anledning til frygt for, om undervisningen af de vordende lærere bliver forsvarlig.

Her må man først og fremmest spørge eksperterne, der imidlertid langt fra er enige. Det kunne dog se ud til, at der er skellig grund til at nære nogen frygt for, hvorvidt undervisningen kan blive omfattende nok på kun eet år. Men man har jo lov til også at drage konklusioner ud fra egne og andres erfaringer med den kristendomsundervisning, der finder sted nu i folkeskolen.

Man må jo dømme på frugten af arbejdet. Og denne frugt er vist mange steder ikke særlig fast i kødet eller vitaminholdig. Ja, efter min mening ved ungdommen mange steder så ufattelig lidt om kristendommen og den kristne kirke, at de forskellige beretninger fra børnene om, hvad de den pågældende dag havde fordrevet tiden med i religionstimen, simpelthen må have været sande.

Der er vist efterhånden flertal for en strengt kundskabsmeddelende kristendomsundervisning i skolen, altså uden forkyndelse. Hvis denne opfattelse af undervisningsprincippet med ri-

melig og logisk grund skal praktiseres, må man klart kunne forlange, at de arme børn så også virkelig får beskud om tingene. Og da den menneskelige - og altså også barnets - natur jo er såre skrøbelig, må det logisk set være indlysende, at kristendomsundskab må erhverves i timer, der rangerer absolut på højde med skolens andre timer, både hvad lærernes faglige uddannelse angår og med hensyn til eksamenskrav. Der er nu engang ikke nogen, der kan overbevise mig om, at en bare nogenlunde stor del af børnene selv vil gøre noget særligt ud af arbejdet med et fag, som "man ikke skal op i".

I denne forbindelse kunne det være fristende at se lidt på konfirmandundervisningen.

Mange præster kan sikkert bevidne, dels, at mange af de unge mennesker møder op med et noget sporadisk kendskab til kirke og kristendom, dels, at resultatet af konfirmandundervisningen ikke i alle tilfælde er nogen udpræget succes. Nu vil jeg ikke hermed insinuere, at præsterne ikke er kvalificerede til at varetage denne undervisning. Hvem skulle ellers være det? Men kun dette almene, at børnene

dels møder med for ringe støtte fra skole og hjem, dels ikke har nogen fornemmelse af, at det er strengt nødvendigt, at de virkelig "kan deres ting" forud for konfirmationen. Den gamle praksis med overhøring i kirken var måske ikke så dårlig endda. Man husker måske fjernsynets rundspørge blandt nogle af årets konfirmander efter den kirkelige handling. Der var såvidt jeg husker kun een af dem, der lod til at have fattet meningen. Det kan selvfølgelig skyldes besvær med at udtrykke sig om så store ting foran kameraet, eller det kan skyldes manglende personlig stillingtagen. Men alligevel. Derfor tror jeg, at Kirken, hvis den skulle blive nødt til en gang i fremtiden at varetage kristendomsundervisningen, bør påse, at undervisningen virkelig resulterer i kundskab og viden. Og dette gælder naturligvis også for skolen i dag. Thi når mennesket af fri vilje kan antage eller forkaste Det Glade Budskab, må det være Kirkens og herunder i videste forstand hjemmets og skolens pligt at sørge for, at den opvoksende ungdom dog får kendskab til det, der antages eller forkastes.

GRUNDTVIGSK EMBEDSSYN AF PASTOR J. E. M. HANSEN, HADERSLEV.

Det grundtvigske embedssyn dækker ikke blot Grundtvigs egne synspunkter, men lige så vel det standpunkt hans første disciple og venner havde. Det er følgelig "den kirkelige retnings" embedssyn, som skal fremsættes. Først dog Grundtvig selv.

Det er en ret udbredt opfattelse, at Grundtvig oprindeligt havde en gan-

ske højkirkelig embedsopfattelse, indtil han gjorde sine erfaringer i England. I "Om Kristendommens Sandhed" (1826 f.) skrev han således:

"Jeg lægger saaledes slet intet Dølgmaal paa, at efter min theologiske Overbevisning er der, uden Indvielse med Haandspaalægelse, ingen kristelig Lærestand, og at, hvor

den bispelige Ordination ej er uafbrudt forplantet, dér er, i kirke-
lig Forstand, ingen Bisper, men et
stort Biske-Savn, hvorpaa der kunde
og burde raades Bod, da Gud har sør-
get for, at Biskeordinationen er
forplantet i den rettroende engel-
ske Menighed".

Og i skriftet om den lutherske re-
formations fortsættelse (1831 og 1863):

"Skønt den biskoppelige Kirke i Eng-
land for Øjeblikket ej synderlig æ-
rer sit Navn, saa er det dog en ret-
troende Kirke med virkelige (ikke
selvgjorte) Biskopper - og jeg véd
nu af egen Erfaring, at det har an-
derledes Fynd, naar en Biskop end
naar en af os velsigner i Herrens
Navn".

I "Frisproget" (1839) har Grundtvig
dog næsten forladt denne høje værdsæt-
telse af bispeembedet. Ved sit sidste
englandsbesøg (1843) blev han endda
overbevist om, at de anglikanske
faktisk var papister.

Men: fordi Grundtvig således skifte-
de mening om bispeembedet, derfor tog
han ikke givetvis samme standpunkt o-
verfor præsteembedet.

Unægtelig har han talt meget stærke
ord imod "Gejstlighed" og "Hierarki"
(også fordi det var udanske ord), men
bag hans tale lå altid en polemik imod
"Papisme" og "Protestantisk Stats-
kirkestyrelse". Præsteembedet i Kristi
kirke fornægtede han ingenlunde. Hel-
ler ikke efter sine englandsophold.
Ganske vist vedblev han ikke at se or-
dinationen som en indstiftelse af Kri-
stus, men det var dog en apostolisk
ordning!

Når moderne "grundtvigianere" (tide-
hvervsk-grundtvigske som grundtvigsk-
tidehvervske) tager afstand fra embe-
de og ordination, følger de ikke den
grundtvigske linie. Dog har mangfoldi-
ge før dem alligevel sagt noget lig-
nende. Skarpest vistnok Brückner. Næp-
pe har andre omtalt deres ordination
så ringe som han:

"Pludselig kom der bevægelse i de
til stede værende ornatklædte præ-
ster, og jeg følte i mit hovede,
som det syntes mig, en hel skare fe-
de, magre, klamme, tørre, varme el-
ler kolde hænder. Man fristes ved
det opstående ubehag til at give et
ordentlig klask, så alle disse næ-
ver kunde flytte sig i en fart -
hvad har de at bestille i ens ho-
ved!"

Så lille indtryk (altså bortset fra
det ubehagelige) gjorde ordinationen
på ham, at han senere påstod, han havde
glemt, om han blev ordineret i Kø-
benhavn eller i Ribe. (Det var Ribe!)

"Som jeg ikke gik til noget, der
for mig var af kristelig eller gu-
delig betydning, således gik jeg
ikke derfra som den, der ved den
lejlighed havde haft noget særligt
møde med min Gud Samfundet havde
lavet denne simple ting græse-
ligt til med en mængde forløren høj-
tidelighed, med mange buldrende ord.
Samfundet dærom! Hvad kom det mig
ved? Det havde fundet på i sine for-
mularer at indsætte: 'for den alvi-
dende Guds ansigt'. Hvad kom det
mig mere ved, end om det havde beha-
get det at pynte op med Zevs eller
Odin eller Fanden".

Med god grund harmedes frimenigheds-
præst Morten Larsen. Hvis Brückner vir-
kelig dengang havde haft en sådan op-
fattelse, burde han have optrådt på
en anderledes ærlig måde. ("Det Mod,
den unge Hr. Brückner udviste, minder
paafaldende om det Mod, hin Bonde hos
Wessel udviste, da han ventede med at
'bebø' Skildvagten ved Vesterport,
til han var kommen ud paa Valby Bak-
ke")

Heller ikke den grundtvigske biskop
Chr. Ludwigs fandt behag i Brückners
synspunkt - og da slet ikke i tonen.
Biskoppen skrev (Højskolebladet 1919)
en artikel om Grundtvig og ordination-
en; og her gjorde han gældende, at
vel tog Grundtvig afstand fra bispevi-

else, men ikke fra præstevielsen.

Ludwigs anførte udtalelser af Grundt-
vig, men dette rørte ikke Brückner en
smule. Når Ludwigs således fremhævede,
hvor grebet Grundtvig var på sin ordi-
nationsdag, afviste Brückner dette med,
at da var Grundtvig også syg i sjælen!

Brückner betoner, at man ved at læse
et omfangsrigt forfatterskab kan få
næsten alt ud af det. Dog vil han ind-
rømme, at da "Frisprog" blev skrevet,
troede Grundtvig endnu på ordination-
en. Diskussionen kom til at stå om
årstal: hvornår Grundtvigs sidste ord
var sagt, i 1871 (Kirkespejlets ændre-
de udgave) eller i 1868 (Børnelærdom-
mens uændrede udgave).

Brückner kan beholde ret i, at man
virkelig kan læse både det ene og det
andet hos Grundtvig. I denne forbin-
delse, hvor det ikke interesserer så
meget, hvad der er det formodede "sid-
ste ord" i sagen, gælder det altså,
at Grundtvig ubestridelig har fremsat
masser af positive udtalelser om embe-
de og ordination. Følgelig kan det ik-
ke være u-grundtvigsk at betone disse
udtalelser, uanset om der også kan på-
vises negative, eller dog misforståe-
lige, udsagn.

At være præst var for Grundtvig at
være "Ordets Tjener"! Denne benævnelse
yndede han meget. Allerede i sin
dimisprædiken brugte han den. Vel kal-
des præsterne også "Kristi Tjenere",
men vægten lægges dog på deres "Lære"
af det bibelske ord (hvorved embedet
dog også er hævdet). I fortalen siger
han: "dem, som med mig attraar det
hellige Læreembedet". Visseligt var
det ham helligt.

Året efter (1811) blev Grundtvig
præsteviet. Med ganske anden tone end
f.eks. Brückner skriver han i digtet
til Sibbern:

"Apostlene paa hellig Pindsefest
Iførde blev med Kraften fra det
Høie;

I Pindseugen det sig maatte føie,
At jeg indviedes til Herrens Præst.

Adskillige de Naadegaver ere,
Men skænkes alle af den samme

Haand".

Næppe kunne han skrive en større
lovprisning af ordinationen. Det er
hans første ordinationssalme.

Som Ordets tjener skulle Grundtvig
virke i sin faders kirke. I samme
digt til Sibbern lyder det:

"Saa mangt et Baand mig til den
Kirke binder:
Det skøreste er at jeg dødes der,
Det stærkeste er at der jeg Gud
skal tjene.

Hvor gamle Fader i de mange Dage
Gudfrygtig talde Herrens rene Ord,
Nu skal jeg tale til det aabne

Hjerte,
Med Ordets Balsam lindre hver dets
Smerte,
Velsigne Folket fra det høie Kor."

Endog det, at han var døbt i den
kirke, var mindre end at han skulle
forkynde Ordet i den. Skønt det natur-
ligvis ikke betyder, at dåben var min-
dre end præstevielsen, så er det dog
et klart vidnesbyrd om en nyviet
præsts begejstring. Ordets forkyn-
der. Mere endnu. Fra altret skulle han vel-
signe folket.

I skrift efter skrift fremsætter
Grundtvig udtalelser, som viser hans
værdsættelse af embedet. Således også
i hans tiltrædelsesprædiken ved Var-
tov:

"da jeg for henvend tredive Aar si-
den indviedes midt iblandt mit Folk
efter Apostolisk Skik med Bøn og
Haandspaalæggelse".

Og han føjer til, at han i Herrens
navn modtog

"Magt og Myndighed til at prædike
Guds Ord hemmelig og aabenbar, til
at uddele de høiværdige Sakramenter
efter Christi Indstiftelse, til at
binde Synden paa de Halsstarrige og
afløse de Bodfærdige, og ellers Alt
hvad det hellige Embed vedkommer".

Samme år var det, han udsendte sit
"Frisprog" imod Mynster. I dette

skrift omtaler han ordinationen, men afviser altså den danske bispevielse. De danske biskopper er kun superintendent. Ingen "kirkehistorisk veloplyst" præst må lade sig vie til superintendent i den danske statskirke - efter Mynsters formular - for skal biskopperne være "lovlig forordnede Biskopper i Christi Kirke", så må de sege den gamle bispevielse, hvor "den er ordenlig og uafbrudt forplantet". Hverken de selv eller den verdslige øvrighed kan gøre dem til biskopper!

Tidligere havde Grundtvig beklaget, at den lutherske kirke ikke havde beholdt den episkopale succession. Nu ser han det derimod som "en kærlig Styrelse af Forsynet"(!).

Med dette skrift begynder en vis uklarhed hos Grundtvig. Netop i dette skrift kan udtalelser findes, som ligner den nyeste grundtvigianismes standpunkt. (Utvivlsomt havde Grundtvig også formet sine tanker anderledes, hvis ikke Mynster skulle kanøfles!). Men dette ophæver alligevel ikke, at Grundtvig også her har beholdt sit syn på præsteembedet.

Da Grundtvig året efter begyndte at udgive "Kirkelige Oplysninger", fastholder han sit embedssyn, omend han ikke drøfter det meget. Det synes, som om embedet er ved at glide i baggrunden (som "Mellembegreb" snarere end hørende til det egentlige kirkebegreb), for nu er det i højere grad præstefriheden, som optager ham.

I "Børnelærdommen" (1855-61) fører Grundtvig en stærk polemik mod romerkirken, hvorfor han da tilsyneladende er ret afvisende overfor det kirkelige embedssyn. I de tidligste af skriftets artikler kritiserer han faktisk Luthers afvisning af kirkeembedet, hvorimod han i de senere mere tilslutter sig ham.

Dog fastholder han stadig ordinationen, omend han nu ikke vil anerkende den som en indstiftelse af Herren, idet den mangler "et Ord af Herrens e-

gen Mund". Enhver har lov at tænke, hvad han vil om ordinationen. Nu er den nærmest et åbent spørgsmål (hvad han tidligere havde kaldt "særindet"). Grundtvigs eget standpunkt fremgår af følgende citat:

"Uagtet nemlig Indvielsen til Lære-Embedet med Haands-Paalæggelse og Forbøn, fra Slægt til Slægt, er mest af alt i Christenheden over-skattet, mistydet og misbrugt, og uagtet dens ubetingede Nødvendighed til det christelige Lære-Embedet maa med Luther kækt benægtes, blandt andet, fordi de Christne ved Udtrædelse af Stats-Kirken kunde nødes til at undvære den, saa vilde og turde jeg dog aldrig tilraade at vrage eller frivillig opgive den, dels fordi Lærerne, som Calvinismens og Rationalismens Historie viser, ligesaavel uden som med Ordinationen, kan tiltage sig uforsvarlig Myndighed og især fordi jeg tror, det er en Levning af Aandens Indretning, hvorom det gælder, hvad skrevet staaer om den eenlige Drue: for-dærv den ikke, thi der er en Velsignelse ved den".

Selv her, hvor Grundtvig tilsyneladende står tøvende overfor ordinationen, fastholder han embedet, og selv ordinationen vil han nødig afvise. Han ønsker at se den i det rette lys: som en apostolisk indretning til menighedens tarv. Hans tøven skyldes frygt for, at "Lærestanden" skal komme til at herske. Læreembedets myndighed skal frivilligt gives den af menigheden.

I "Haandbog i Nyaarstidens Historie" (2. udg. 1869) kritiserer han dog Luthers ringeagt for Herrens kirkelige embedsmænd:

"skiøndt det virkelig er en Mangel ved den lutherske Børnelærdom, at den ligesom med Taushed forbigaaer 'Kirken' selv, hvori Ordet findes, og hvor Indvielsen med Haandspaalægelse til at føre Ordet skaber 'Præ-

ster og Biskopper', som 'de bør sig at være', saa forudsættes dog bestandig begge Dele".

Ludwigs, som også citerede ovenstående ord fra "Børnelærdommen", føjede til:

"Disse ord er nedskrevet af Grundtvig samme år, som han under store æresbevisninger fejrede 50-års-dagen for sin indvielse, ved hvilken lejlighed han også af staten modtog bispenavnet. Det er hans sidste ord i sagen. De viser, hvad han gennem hele sit præsteliv fastholdt, og ingen psykologiske kunstgreb kan komme udenom deres klare og utvetydige tale".

Ja, dette var en grundtvigsk udtalelse. Omend han ikke fik overbevist

FRA KIRKENS SKATKAMMER AF PASTOR URBAN SCHRØDER, VARNÆS.

Nu går vi ind i adventstiden. Og kaldet lyder til os, at vi skal berede os til at modtage vor Herre Kristus i julefesten som i hele det nye kirkeår. Det er godt at have en viis ledsager ved hånden, når vi sådan går ind til noget nyt. Jeg vælger mig en af Kirkens gamle, prøvede lærere og henter en stor, tyk bog frem af reolen. Dens binds slidte svinelæder er revnet, så træpladerne syner stærkt. Hjørnernes kobberbeslag er noget ødelagte. Og ryggen er løs. Men bogen er mig lige kær. Thi titelbladet, trykt i rødt og sort, fortæller, at det er Valerius Herberger's berømte prædikensbog "Evangelische Hertz-Postilla", der udkom første gang 1623, og hvis forfatteren har underskrevet "på Mariæ himmelfarts dag" nævnte år.

Brücker, og omend mange moderne grundtvigianere snarere vil tilslutte sig Brücker, så er det dog en kendsgerning, at Grundtvig selv har udtalt sig på en sådan måde om præsteembedet, at det må fastholdes, at den kirkelige retning havde et embedssyn.

Om man så endog vil lægge hovedvægten på Grundtvigs til tider uklare udtalelser fra hans senere år og fortolke dem, som om de afviser det kirkelige embede som apostolisk, så kan ingen dog benægte hans tidligere - og aldeles klare - udsagn.

Det grundtvigske er mere end Grundtvig selv. Hos hans første venner og læringe kan findes endnu stærkere udtalelser.

Valerius Herberger, der døde 1627, var født i den polske by Frauenstadt nær den tyske grænse og virkede alle sine dage som præst i denne sin fødeby. Han underskrev sig ofte som "præst ved Kristi krybbe". Bag dette udtryk skjuler sig datidens stærke konfessionelle spænding: Frauenstadt rummede både katolikker og lutheranere. Og da Polens konge Sigismund III i 1604 befalede, at byens sognekirke skulle tilfalde de førstnævnte, stod Herberger og hans menighed uden kirke. Det lykkedes dem at skaffe penge til købet af to privathuse, der indrettedes til kirke. Og da de julenat 1604 fejrede den første gudstjeneste her, gav Herberger den nye kirke navnet "Kristi krybbe". "Thi - sagde han i sin prædiken - har Jesusbarnet intet rum i herberget, så finder det dog rum i

krybben".

Var end dette et trist udslag af tidens konfessionelle strid, der vel ikke kunne være mildere, ser vi dog, at denne lutherske præst ellers er stærkt katolsk præget i sin forkyndelse og hele sit kristensyn. Han anbringer således på sin postilles titelblad det katolske symbol: Det flammende hjerte med ordene "Jesús overstråler alt". Forrest i postillen afbilder han side om side med "den salige dr. Martin Luthers signet", rosen, "Sct. Ignatius' hjerte" og "Sct. Claras hjerte", det første forsynet med inskriptionen "JESUS", det andet helt dækket af krucifixet. Og hele bogens anden del bringer prædikener til årets vigtigste helgendage - f.eks. hele to prædikener til dagen for Jomfru Marias optagelse i Himmelen - foruden at den ind imellem omtaler samtlige årets helgener efter kalenderen. Valerius Herbergers øvrige skrifter fik som hans postille stor udbredelse i Tyskland. Og så her til lands blev han læst og yndet - således udkom den danske oversættelse af hans udlægning af Jesu lidelseshistorie, "Passions Time-Viiser", endnu i året 1773.

Går vi nu med denne gamle præst ved hånden ind i det nye kirkeår, idet vi hører, hvad han i sin "Hjerte-Postille" har at sige os på advents søndag, da taler han her ikke først om Herrens indtog i Jerusalem, men især om "den Herres Jesu trøsterige indtog i vort hjertes lille Jerusalem og adventsslot". Han siger i indledningen til denne dags prædiken således: "Vi skal i dag betragte den skønne historie om, hvordan vor æres konge Jesus Kristus drog ind i Jerusalem og blev modtaget der, og har derhos at betænke, hvordan vor forløser endnu i dag anstiller sit indtog, når han vil drage ind i vore hjerter for at tage bolig der, hvilke store nådeskatte han også medbringer til os, og hvordan han skal være alle fromme hjerter en

kær, ønsket, velkommen og yndet gæst". Og han understreger, at adventsevangeliets kærne er dette: "Hvordan din saliggører ikke alene holdt en trøsterig advent i Jerusalem, men endnu den dag i dag holder sit åndelige indtog i dit hjerte, for at det kan blive et helligt Jerusalem og Guds bolig".

Denne grundtone lyder igennem hele Herbergers adventsprædiken. Og tanken herom varieres med udtryk efter udtryk. På en søndag drog Jesus ind i Jerusalem - på alle årets søndage vil han gennem Guds ords prædiken også drage ind i dit hjerte med sit solskin og bringe lys og liv ind i din forstand og sjæl, for at du kan blive et lykkeligt søndagsbarn i Himmelen. Luk derfor dit hjertes porte op, at Kristus kan drage ind i dig og stedse bo i dig! Jerusalems borgere modtog den Herre Jesus i deres stad - også du skal modtage din saliggører i dit hjertes lille stad. Dit hjerte er hans kære, udkårne adventsslot - som han selv siger: Mit barn, giv mig dit hjerte! Lad Jesus være statholder, befalingsmand og borgmester i dit hjerte - da bliver det et lille Jerusalem, en hellig Guds stad, et fredens sted.

Men hvordan skal menneskehjertet modtage Jesus på rette måde? Kom til prædiken, til skriftemålet og til Herrens bord og gå ind i et nyt liv - svarer Herberger. Hvad Jerusalems borgere råbte: Hosanna, Davids søn; velsignet være han, som kommer i Herrens navn! - det skal opfyldes på dig så tit, du i dette kirkeår hører Guds ord, modtager afløsningen i skriftestolen og er gæst ved din Herres Kristi bord. Har du da der oplevet velsignelsen i hans komme, da vil du også i dødens stund kunne sige: Velsignet være han, som nu kommer at hente mig ind i sin Himmel!

Og hvad for nådeskatte bringer Jesus nu med sig ind i menneskets hjerte? Det siger Herberger i følgende adventsbøn: "Herre Jesus! Vær mig vel-

kommen. Jeg vil så gerne huse dig. Du er mig jo den allerkæreste fremfor alle helgener, engle og mennesker. Lad mit hjerte være dit adventsslot. Drag herind som i dit fyrstelige palads, der er dit eje. Reger der som den befalende Herre. Byd alle mine tanker, ord, bevægelser, skridt, årer, bloddråber og lemmer, at de skal tjene dig. Bær ind i mit hjerte dine kongelige skatte, retfærdighed, hjælp, sagtmødighed og kærlighed. Skänk mig et bodfærdigt hjerte. Hjælp, at jeg ydmygt aflægger mine synders klæder og anerkender dig som min tros og mit livs regent og synger dig et glad hosanna så længe, der endnu er åndedrag i mig. Herre Jesus, jeg sværger endnu en gang til din kongekrone: Med liv og sjæl vil jeg, du ærens konge Jesus, være din alene i evighed. Amen". Altså, den nåde, Jesus bringer med sig ind i menneskets hjerte, er selve hans iboen i og nye herredømme over mennesket, der forvandler mennesket ved at drage det ind i ham.

Er nu denne adventsprædiken af Valerius Herberger kun en gammeldags opbyggelsessnak i en sødladen tone, som vi ikke kan tage i dag, og tilmed efter den allegoriske bibeludlægnings metode, der ikke er så yndet i vor tid? Sådan kan vi høre den, om vi ikke har sind til andet. Men er det vort alvor, at vi gennem adventstiden vil berede os til at modtage vor Herre Jesus i julefesten, og vort forsæt at ville møde ham gennem hans hellige nådemidler i Kirkens nye år, da må vi give Herberger ret: at kærnen i evangeliet om Jesu indtog er ordet om, at han vil holde indtog netop i os selv. Det virkelige Jerusalem, hvis port han i dag banker på, er vort eget hjerte. Det tempel, den Guds helligdom, han nu rider frem imod, er vor egen person. Det trænger vi til at høre efter så mange generationers tale om "Kristus for os": at til den hele bibelske kristendom hører og-

så talen om og erfaringen af "Kristus i os". Guds Søn blev menneske for at bo i os mennesker, for at trænge sig ind i os og gennemsyre os med sit gudomsvæsen. Vort blad, hvori dette nu skrives, hedder jo "Re-formatio". Men hvordan skal jeg selv blive re-formet, gen-formet og finde min rette urform, som vil sige selve min gudgivne menneskelighed, om ikke ved at modtage i mit jeks inderste den Guds Søn, ved hvem jeg er skabt af Faderen, og som i sin person er selve min dybeste menneskeform?

Se, dette har præsten ved "Kristi krybbe" Valerius Herberger nu lært os. Så lad da hans ord om Jesu virkelige indtog, hans indtog i vore hjerter ledsage os gennem advent ind til julelen og videre ind i hele Guds nye nådeår!

meddelelse

LÆSEPULT TIL ALTERBOG

Undertegnede har kontakt med en snedker, som har fremstillet læsepulte efter Virring-modellen. Prima udførelse.

Stykpris: 32 kr.

Henvendelse til:

Sognepræst Poul Ulsdal

H e m m e t

Tel. (073) 7.81.11 Hemmet 98

ET KIRKEHISTORISK MONUMENT ?

AF PASTOR POUL ULSDAL, HEMMET.

Gyldendals 8 binds værk "Den danske Kirkes Historie" er nu endelig fuldført. På mange måder kan man virkelig kalde det et monumentalt værk. Udstyr og format er stort og fornemt, og der er herlige ting at finde i disse bind; man vil vende tilbage til dem gang på gang. De er virkelig værd at eje.

Her vil jeg først og fremmest beskæftige mig med bind 8 - det just udkomne bind, skrevet af P. G. Lindhardt. Om det kan man desværre sige - for at bruge forfatterens egen polemiske stil - at det er monumentalt på en anden måde. Det er et monument over en theologisk professor og dr. theol.; her synes virkelig en akademisk lærer at være død. I stedet har vi snarere en uhyre belæst "kirkelig" journalist ved Jyllands Posten eller en underholder i "grundtvigske" forsamlingshuse.

Allerede at læse samme forfatters bind 7 var en mærkelig oplevelse. Jeg havde kort forinden læst bind 6, Hal Kochs strålende skildring af tiden fra 1800 til 1848. At fortsætte fra dette bind over i Lindhardts behandling af tiden fra 1849 til 1900 betød at komme over i en helt anden verden. Man havde helt forladt universitetet - forladt den ægte akademiske luft og gået over til - ja til hvad? Vel Jyllands Posten igen - eller forsamlingshuset, propagandaen, agitationen. Det måtte være det, der var forklaringen. Dybest set står Hal Koch og

Lindhardt jo hinanden meget nær theologisk, så det var ikke der, forskellen lå. Principielt ville de rimeligvis bedømme fænomenerne i dette tidsrum ret ens. Selv stod jeg jo ikke i et nærmere personligt forhold til skikkelserne og begivenhederne i den sidste del af århundredet end i den første, så jeg af den grund kunne lade mig fornærme af Lindhardts fremstilling - snarere tværtimod. Jeg må bekende, at jeg var forfærdet over, at en sådan skildring kunne kaldes "historie". Uden at antyde mit eget indtryk spurgte jeg en anden theolog, en egregie-kandidat, om hans mening om bind 6 og 7. Med de stærkeste ord udtrykte han nøjagtigt det samme syn som mit.

I Hal Kochs 6. bind kan man selvfølgelig tydeligt se forfatterens subjektivitet; han har et anliggende, f.eks. en vis rehabilitering af oplysningstiden; men man er hele tiden tryk i hans selskab; her er det rette akademiske forsøg på saglighed. Lindhardts 7. bind indgyder ingen tillid; man ved ikke, om ikke halvdelen af det består af misbrug af kildematerialet, altså er en klar fortegnelse.

På denne baggrund blev jeg endnu mere forfærdet nogle år senere, da jeg læste, at Lindhardt også skulle skrive hele det afsiuttende bind om det 20. århundredes kirke-"historie". Det er mig ubegribeligt, at en så sober kirkehistoriker som professor Niels Knud Andersen i sin egenskab af med-

redaktør af værket har kunnet godkende dette. Kan fagteologer, universitetslærere virkelig ikke se Lindhardts fatale mangler som samtidens og den nærmeste fortids "historie"-forfatter? Men minsandten dr. theol. Bugge kalder bind 8 for en "bemærkelsesværdig sober og velovervejet fremstilling" og taler om, hvor forpligtet Lindhardt har følt sig overfor opgaven: "at kunne levere en fremstilling, der kunne indgå i et halvt århundrede fremover". Man tror næppe sine egne, når man læser dette. Er forståelsen for begrebet "saglighed" i den grad på retur ved vore fakulteter?

For en ganske almindelig læser er der over det meste af bind 8 det samme indtryk af utilforladelighed. Hvad nytter det, at man har læst så meget, når man ikke synes at have lært det elementære: at benytte kilderne med varsomhed? Af en akademisk lærer bør man kunne forvente, at man citerer det centrale hos en forfatter og ikke det mest yderliggående, han har sagt. Det sidste kan man underholde studenterne med, når de keder sig under forelæsningsne; men det bliver simpelt hen bagtalelse i en fremstilling, der indgår i noget, der skulle være et standardværk for et halvt århundrede fremover, som Bugge skrev.

Eller tænk på den evindelige karaktergivning af personerne. I et sagligt akademisk værk kan man lade læserne om "på egen regning og risiko" at give karaktererne. Anmelderne har med rette moret sig over det overvældende antal udråbstegn.

Jeg kan ikke forestille mig noget mere fremmed for en akademisk fremstilling end udråbstegn. De er udtryk for en åndelig tvang over læsernes frihed; man skal ikke blive fri for denne pegefinger i udråbstegnets skikkelse, der evindeligt vil sige: "Er han ikke modbydelig, den pietist?" - Eller: "Lagde du mærke til, hvor dum den ungdomsleder er?" - Da jeg fik

korrektoren på min bog om gudstjenesten, gjorde en ven mig opmærksom på de mange takkestrøger der var. Jeg fik udryddet nogle af dem; men derfor vil jeg dog godt anbefale Lindhardt at benytte nogle flere tankestregere i de næste værker i stedet for udråbstegn - altså at give plads til læserne til selv at tænke!

Eller tænk på det sladderkoneagtige, der er i begge disse bind! Eller dette at finde motiver - altid de laveste motiver bag alt! Man kan nogenlunde sagligt skildre, hvad der skete, hvad der blev sagt; men hvad der blev tænkt, hvad motivet var, - ja man skulle tro, at om det ville en saglig universitetslærer udtale sig med stor skønsomhed. Men her udviser forfatteren en utrolig frejdighed. - Eller man kan tænke på det grove misbrug af private breve. Lindhardt tror virkelig, at breve er mere "sande" end f.eks. artikler. I uendelig mange tilfælde gælder dette ikke. I breve skriver man ofte løs - er i affekt; men det, man lader gå i trykken, udtrykker da snarere det, man virkelig mener som ansvarligt menneske.

Lindhardts anvendelse af breve f.eks., hvad nulevende personer som Skat Hoffmeyer og Paul Brodersen skrev som atten-årige, kan betyde et kæmpe tab for kirkehistorisk forskning i fremtiden. Jeg forstår godt dem, der skynder sig at brænde deres breve af frygt for en sådan "historisk" anvendelse af dem, og jeg forstår dem, der i dag undlader at sende breve til større personligheder i kirken; de vil ikke hænges ud af "historisk forskning" om 20 år.

At skildringen af den nye højkirkelighed er i værste forsamlingshusstil, kan ikke undre. I en nøddeskal møder man forfatterens helt uvidenskabelige metode i behandlingen af Barsøe-sagen 1953. En saglig forfatter kunne måske skrive, at Barsøe vakte "opmærksomhed"

- Lindhardt sætter ordet "pinlig" foran.....

Hovedbeskrivelsen af højkirkeligheden er baseret på et læserbrev i Re-formatios tredje nummer. Det samme læserbrev blev brugt som kilde til en kronik i Jyllands-Posten 16. nov. 1958 med titlen: "Højkirkehedenskab". Læserbrevet gik igen i sidste udgave af Lindhardts bog "Vækkelser og kirkelige retninger" 1959. I god tro brugte professor Prenter denne bog - og dermed dette læserbrev - som kilde til en kritik af højkirkelighedens syn på det kultiske; det var i Kristeligt Dagblad 6. febr. 1960. Alt dette gjorde jeg rede for i en kronik i samme blad 4. marts 1960; jeg oplyste, at det var et læserbrev; det stod tydeligt over indlægget. Jeg tog klart afstand fra dette yderliggående syn og oplyste, at det var sendt os af et menneske, der var os ukendt, ikke engang abonnent på bladet. Og dog bruges det - trods disse oplysninger - endnu engang som "kilde". Er det til at undre sig over, at man virkelig tvivler på denne forfatters anvendelse af kilder? Men for de næste 50 år skal dette være den "sandhed", som dette "standardværk" oplyser vort folk om!

Det gudstjenestesyn, der derimod fremstilles i min bog om gudstjenesten fra 1960, der dog i en anmeldelse blev betegnet som et "højkirkeligt program", nævnes ikke. Ingen af prædikenerne fra samlingen af 1963 citeres, men kun den, der står i bladets fjerde nummer, som enhver ved, slet ikke er typisk. Resultatet bliver det helt vanvittige (men ikke uforståelige, når man kun bruger en prædiken som "kilde"), at vi skulle repræsentere "en ny oplevelsesreligiøsitet". Ja, det er blot et par eksempler på forfatterens anvendelse af kilder og hans næsten totale mangel på indfølelse, når det drejer sig om kirkelige modstandere, en evne, der netop skulle være

helt uundværlig for en historiker, og som f.eks. professor Jens Nørregaard besad i rigt mål.

Det tragiske er, at Lindhardt godt ved, hvad der kræves af en historiker. Han citerer således s.306 historikeren Bjørn Kornerups ord, at en historiker "bør ikke se det som sin opgave at forsvare eller bekæmpe bestemte lærdomme eller systemer, men så forudsætningsløst som muligt at forstå det historiske hændelsesforløb og dets årsager. Kun ved at fastholde dette syn vil kirkehistorien kunne skaffe sig respekt som videnskab". Og læser man Lindhardts store afsnit om reformationen i bind 3, møder man pludselig historikeren igen. På s.213 bruger han f.eks. et så stilfærdigt og for en ægte historiker typisk udtryk om en bestemt sag: "Billedet er ikke forkert, men bør uddybes". Og senere på samme side: "Dens grove forenklinger må nuanceres". Jeg mindes ikke, at han i bind 7 og 8 har brugt lignende udtryk; her har han ikke nøjedes med at "uddytte"; det ville vi kun være taknemmelige for; her ser vi netop overalt de grove forenklinger og manglen på nuancer. Det er også ejendommeligt i samme bind s.263 at læse hans ord om Karlstadt, "der altid tillægger modstanderen de sletteste motiver". Her har jeg lyst til at sætte mange udråbstegn!

Det er ubegribeligt, at redaktionen efter udgivelsen af Lindhardts fatale bind 7 ikke erklærede værket for fuldført - især da Hal Koch og Carl Weltzer døde, så de ikke som planlagt kunne skrive bind 8. Som Bartholdy skrev i Kristeligt Dagblad d. 29. oktober: "De må vende sig i deres grave". Man kunne i hvert fald have ventet 10-20 år med bind 8, så tingene virkelig var nået at blive "historie". I mellemtiden havde Lindhardt jo stadig Jyllands Posten og Hans Reitzels forlag at skrive sine "historier" til.....

læst

PETER SCHINDLER: FILIP NERI & ROMS REFORMATION

Tilsendt fra Nyt Nordisk Forlag Arnold Busck.
København 1966. Pris 54,25 kr.

Monsignore Peter Schindler er overgået og fornægter heller ikke sig selv som sådan i denne sin nyeste bog. Den er skrevet med forfatterens sædvanlige oplagthed og kærlighed til emnet, og den rummer en rigdom af navne og tanker, der næsten kan tage vejret fra en, der ikke er slet så kendt med den behandlede tidsperiode. Men der er god mening i den næsten babelske forvirring af facts; der tales udfra og om fortiden, men der sigtes tillige altid på nutiden, og så tales der fra hjerte til hjerte.

For mig var Filip Neri blot et navn, som jeg svagt forbandt med et oratorium, der stiftedes i Rom i tiden efter reformationen. Men hvad der egentlig skete, og hvad det hele i grunden gik ud på - derom var jeg uvidende.

Vi evangeliske har jo et meget mørkt billede af Rom på Luthers tid og i tiden derefter. Og det skal siges, at Peter Schindler ingenlunde retoucherer dette billede. Gennem hans skildring træder det endnu skarpere og grellere frem, hvad der var af åndelig korruption i den hellige stad. Men det er ikke hele sandheden om Rom, som vi faktisk næsten var ved at tro.

Det er Peter Schindlers store fortjeneste med denne bog at få os fortalt, at der også midt i det korrumperede Rom var en stilfærdig reformation, helt på den gamle kirkes grund, i gang, en reformation, der var med til

at forny den romersk-katholske kirke, og hvorfra der kan trækkes linier helt op til 2. Vatikankoncil. Og den drivende kraft bag meget af dette var den stilfærdige og borgerlige helgen Filip Neri.

Vi følger denne mærkelige mand fra barndom og første ungdom i Firenze til Rom, der blev hans verden. Vi får et virkeligt billede tegnet af hans ydre verden, men også et ikke mindre virkeligt billede af hans personlighed og livsværk.

Om Filip Neri kan det i sandhed siges: Hvor Gud mig fører, går jeg glad. I udpræget grad blev han ført, og han var lydig mod det himmelske syn. Han slog aldrig de store slag, men gik "forsigtigt og mandigt" et skridt ad gangen i den rigtige retning. Han lod det først slå rod i sig, og siden lod han det gro fra bunden. Først i en forholdsvis sen alder modnedes hans livsværk, oratoriet, en kongregation af verdenspræster og klerikere. Om denne oratorianer-"orden" skriver forfatteren: "Oratorianernes Selvforståelse er, at de danner en gylden Middevej mellem Kloster og Verden, og at deres Særpræg er at være et team af folkelige Prædikanter og Tjenere i Skriftestol og ved Alterbord; Talpa understreger den daglige Brug af Forkyndelse i folkelig Form med Henvielse til hyppig Brug af Sakramenterne og Anledning til Øvelse af al god åndelig Idret; Tarugi ser som Kærnen:

Prædiken baade Hellig og Søgn; andre understreger den gensidige Paavirkning og den smittende Iver for Tjeneste i Hospitaler, paa Syvkirkefærd og med Katekese for Børnene paa Gader og Torve" (p.265).

Næde Filip Neri, hvad han ville? Schindler besvarer dette spørgsmål: Man kan forstå, at han fik udrettet,

hvad han s k u l l e. Bedre kan det ikke siges, og højere kan ingen nå.

Monsignore sender vi en tak for hans dejlige bog. Og vore læsere opfordrer vi til at få denne bog med blandt juleønskerne. Den fortjener at blive årets julegave.

B. Riisgaard

Kristendomskundskab

for 9.-10. kl. og II-III real.

Henning Fogde, Johs. Høgsted Jensen, Knud Holt, Kr. Jensen.

Tilsendt fra Nyt Nordisk Forlag Arnold Busck.
København 1966. Pris 19,75 kr.

Vi har tidligere gjort opmærksom på denne fortræffelige serie af lærebøger i kristendomskundskab til brug i folkeskolen, der foreligger fra ovennævnte forfatteres hånd. Det er dygtigt arbejde, man her præsenteres for, og jeg tvivler på, om det kan gøres stort bedre.

Dette bind dækker undervisning af de ældste klasser i folkeskolen. Man får en kort gennemgang af Gl. og Ny Testamente udfra centralt valgte tekster og med saglig besked om den boglige side ved Bøgernes Bog.

Dernæst følger et kirkehistorisk afsnit, der behandler den kristne kirke i dens forskellige hovedskikkelser. Kirkehistorie og konfessionskundskab

kort, men godt.

Derpå følger en omtale af fremmede religioner; vi møder de klassiske religioner, men også de helt nye i Asien.

Slutteligt stilles Kirke og religioner over for hinanden.

Bogen indeholder ikke lige netop det stof, vi præster skal gennemgå i konfirmandstuen, men hvad der følger siden hen i skolen. Vi kan imidlertid lære adskilligt af denne bog i henseende til stofbehandling og pædagogisk metode. Kan vi her lære for meget?

Udstyret er fint; der er gode illustrationer, såvel tegninger som fotos. Også en udmærket litteraturliste er

(Afsluttes s. 124)

Indholdsfortegnelse.

1966.

9. årgang.

Andersen, E. B.: "Vågn op, Guds stad, Jerusalem" (prædiken) 106
Cavallin, Hans C.: Periskop: Økumenisk fornyelse v/C. B. Hansen 5

Cavallin, Hans C.: Periskop: Primatsspørgsmålet i urkirken v/Percy Eriksen	98
Dahl, Povl: Læst: Karl Adam: Katolicismens inderste Væsen	12
Ebeltoft, Kirkedagene i, 24.-26. september, program	56
Hansen, C. B.: Hvordan bevises Bibelens sandhed?	35
- - : Referat fra Virringkonventet 9.-11. maj	63
- - : Kommentar: Det folkelige Danmark	67
- - : Hellige tider, hellige steder og helgener	87
Hansen, J. Em.: Grundtvigsk kirkelighed	72
- - : Grundtvigsk embedssyn	111
Højmesseliturgi fra Risskovkonventet	21
Jakobsen, Knud: Genklang (prædiken)	50
Jensen, Edmund: Læst: Dialoger - Rom møder Genève	47
Krogh, Ejnar: Af pinsedags evangelium (prædiken)	34
Kunst, Preben: Periskop: Den romerske kirkes reform (1)	26
- - : - - - - (2)	42
- - : En lægmand om lægfolks arbejde med gudstjenesten	76
- - : Kommentar: Kristendomsundervisningen	110
Lunn, Tage: Guds glade pilgrimme (prædiken)	82
Lærkes, Johannes: Kristus er opstanden (prædiken)	18
Mejndor, Sigurd: Af kirkehusets symbolik (1)	39
- - : - - - - (2)	69
- - : - - - - (3)	95
Nielsen, Johs. M.: Gud og Mammon (prædiken)	66
Nørholm, Knud: Kirkedagene i Ebeltoft 24.-26. sept. (referat)	102
Okkels, Hans Olav: Med Kristus til verden (prædiken)	2
Pallesen, O. Lund: Kommentar: Biskop Baun-sagen	3
- - : Embedets dogmatik. Læst: Regin Prenter: Kirkens embede. Kritiske randbemærkninger	10
- - : - og et svar (til Eduard Sprotte)	29
- - : - og svar (- - -)	46
Ragna, Søster: En ønskeseddel	61
Rasmussen, Heinrich: Julesalme	124
Riisgaard, B.: Kommentar: Et rundspørge om tro	19
- - : Lidt om, hvad kirke elementært er	53
- - : Læst: Erik Ågård: I kirke - læsebog for konfirmander .	79
- - : Kommentar: Kongens religion	84
- - : - : Historieskrivning eller journalistik	86
- - : Læst: Peter Schindler: Filip Neri og Roms reformation	121
- - : - : Kristendomskundskab 9.-10. kl. og 2.-3. real. ..	122
Schindler, Peter: Et korrektiv	31
Schrøder, Urban: Vinhandleren i sit lønkammer	24
- - : Fra kirkens skatkammer	115
"Selskabet dansk Tidegæld"	14
Sprotte, Eduard: Et spørgsmål (til O. Lund Pallesen)	29
- - : Nyt spørgsmål (- - -)	45
Studsgård, Anders: Læst: Gudstjenesten og de unge	62
Svane, Hakon: Periskop: Højanglikanismen	58
Ulsdal, Poul: Kommentar: Hvorfor præstemangel?	51
- - : Et kirkehistorisk monument?	118
Virringkonventet 1966, program	31

re-formatio

JULESALME

af HEINRICH RASMUSSEN

Nr. 8 DECEMBER 1966 9. årgang

E. B. Andersen: "Vågn op, Guds stad, Jerusalem!"	106
Preben Kunst: Kommentar: Kristendomsundervisningen	110
J. Em. Hansen: Grundtvigsk embedssyn	111
Urban Schrøder: Fra kirkens skatkammer	115
Poul Ulsdal: Et kirkehistorisk monument?	118
B. Riisgaard: Læst: Peter Schindler: Filip Neri og Roms reformation	121
B. Riisgaard: Læst: Kristendoms-kundskab 9.-10. kl. og 2.-3. real. 122	
Heinrich Rasmussen: Julesalme ...	124

medtaget. Det må være en fornøjelse at arbejde med en sådan bog i skolestuen. Den vil i meget høj grad kunne tjene sit formål: at meddele kristendoms-kundskab.

B. Riisgaard

RE - F O R M A T I O udsendes af en kreds af præster i den danske kirke.

Redaktør (ansvh.): Sognepræst B. Riisgaard, Ny Kastetvej 18, Ålborg. Telefon: Ålborg (08) 13 69 90.

I redaktionen iøvrigt: Pastor C. B. Hansen, Dråby pr. Ebeltoft; kreditforeningsfuldmægtig Preben Kunst, Århus; pastor Sigurd Mejndorff, Hyllested; pastor O. Lund Pallesen, Kgs. Lyngby; pastor Poul Ulsdal, Hemmet.

Ekspedition: Pastor Povl Dahl, Ølby pr. Struer. Giro 8.81.42. Telefon: Struer (078) 6 50 16.

Bladet kommer i mindst 8 numre årligt og koster 12 kr. (studerende 10 kr.).

TRYK: J. A. PETERSEN, KØBENHAVN

Vår hilset høje himmelgæst!
Vår hilset du som skaber fest,
vel mødt i al vor kulde.
Du som blev født af jomfruskød
og døde hele verdens død,
vår hilset og højlovet.

Vår hilset du som kommer ned
til jordens jammer med din fred
og spreder lys og varme.
Stræk ud din arm, tænd træets lys,
jag bort fra sjælen dødens gys,
lad vore hjerter juble.

Vår hilset Herre Jesus god!
Vår hilset du som gjorde bod
for alle slægters brødt.
Du som blev lagt på snavset strå,
hjælp os at ligge hvor du lå,
i ydmyghedens krybbe.

Vår hilset Herre Jesus kær!
Vår os i denne jul så nær
at dødninghertet smelter.
O, favn os med din kærlighed,
og favn den hele verden med,
spred smil hvor der er tårer.

Vår hilset høje julegæst!
Fyld hver en stue med din fest,
vår selv vor julegave.
Stands nu på kloden krigens skrål,
stik i vort hjerte fredens nål,
sy vore hjerter sammen.

(Kristen Revy nr. 4/1966)

P O S T V Æ S E N E T

RESERVERET